

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 26 มิถุนายน 2546

MEFTA

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

รัฐบาลอเมริกันกำลังขับเคลื่อนให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลาง (Middle East Free Trade Area = MEFTA) โดยที่มีข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกากับตะวันออกกลางด้วย

ประธานาธิบดีจอร์จ บุช จูเนียร์ เริ่มกล่าวถึงแผนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลาง เมื่อไปปราศรัย ณ American Enterprise Institute เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546 และต่ออีกอีกครั้งหนึ่ง ณ University of South Carolina เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ศกเดียวกัน โรเบิร์ต โซลลิก (Robert Zoellick) ผู้แทนการค้าแห่งสหรัฐอเมริกา ยืนยันแผนการนี้ต่อที่ประชุม World Economic Forum ณ นคร Shuneh ประเทศจอร์แดน เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2546

รัฐบาลอเมริกันกำหนดแผนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางให้ลุล่วงภายในปี 2556 เริ่มต้นด้วยการที่สหรัฐอเมริกาเจรจาทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศอาหรับทีละประเทศ โดยกำหนดเป้าหมาย 20 ประเทศ เมื่อผู้แทนการค้าแห่งสหรัฐอเมริกามอบข้อตกลงเหล่านี้แล้ว จึงจะผนวกข้อตกลงทั้งปวงให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในแง่นี้ กระบวนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางคล้ายคลึงกับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการที่สหรัฐอเมริกาทำข้อตกลงการค้าเสรีกับแคนาดาและเม็กซิโก แล้วจึงผนวกเป็นเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือในเวลาต่อมา

ในเบื้องต้น รัฐบาลอเมริกันจะส่งเสริมให้ประเทศในตะวันออกกลางที่มีสถานติสุขเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ในการนี้ประเทศเหล่านี้จะต้องปฏิรูปเศรษฐกิจ เพื่อให้มีคุณสมบัติที่จะเป็นภาคีองค์การการค้าโลกได้ ทั้งการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบกฎหมาย การสถาปนาระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (รวมทั้งทรัพย์สินทางปัญญา) ฯลฯ รัฐบาลอเมริกันจะเกื้อกูลให้ประเทศเหล่านี้เตรียมความพร้อม โดยอาศัยกลไกการทำข้อตกลงโครงสร้างการค้าและการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreements = TIFAs) สัญญาการลงทุนทวิภาคี (Bilateral Investment Treaties = BITs) และท้ายที่สุด ข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreements = FTAs)

ประเทศที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับการส่งเสริมจากสหรัฐอเมริกาให้เข้าเป็นภาคีองค์การการค้าโลก ประกอบด้วยซาอุดีอาระเบีย เลบานอน แอลจีเรีย และเยเมน ในกรณีนี้ รัฐบาลอเมริกันจะใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองทั้งปวงเพื่อบรรลุผลดังกล่าวนี้

รัฐบาลอเมริกันมีแผนที่จะให้สิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (GSP) แก่ประเทศในตะวันออกกลางที่ตกลงเข้าร่วมเขตการค้าเสรีตะวันออกกลาง เพื่อให้ประเทศเหล่านี้สามารถพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออกได้ และมีความหวังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อประเทศในตะวันออกกลางประเทศใดปฏิรูประบบเศรษฐกิจจนน่าพอใจ รัฐบาลอเมริกันจะริเริ่มการเจรจาการทำข้อตกลงการค้าเสรี ในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกามีข้อตกลงการค้าเสรีกับอิสราเอลและจอร์แดน และอาจบรรลุข้อตกลงการค้าเสรีกับโมร็อกโกภายในปี 2546 นี้ บารักโอบามาเป็นชาติต่อไปที่สหรัฐอเมริกามีแผนในการทำข้อตกลงการค้าเสรี ซึ่งหากบรรลุข้อตกลงได้ บารักโอบามาจะเป็นสะพานที่สหรัฐอเมริกานำไปเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจต่อไปยังประเทศอื่นๆรอบอ่าวเปอร์เซีย

รัฐบาลอเมริกันจัดสรรงบประมาณจำนวน 100 ล้านดอลลาร์อเมริกัน สำหรับ US-Middle East Partnership Initiative งบประมาณจำนวนนี้ส่วนหนึ่งใช้ไปในการพัฒนาสถาบันการค้า (Trade Institution Building) และการฝึกอบรมนักบริหาร อีกส่วนหนึ่งใช้ไปในการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาของสตรี รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของสตรีเพื่อให้สามารถเติบโตขึ้นมาเป็นผู้นำทางการเมืองได้

รัฐบาลอเมริกันจะใช้ Trade Promotion Authority Act เป็นเครื่องมือในการทำข้อตกลงการค้าเสรี เมื่อมีประเทศในตะวันออกกลางทำข้อตกลงการค้าเสรีกับสหรัฐอเมริกาจำนวนมากพอสมควร ก็จะผนวกข้อตกลงเหล่านั้นเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลาง

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางนับเป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายตะวันออกกลางของรัฐบาลอเมริกันครั้งสำคัญ ในอดีตกาลสหรัฐอเมริกาปฏิบัติตนเสมือนหนึ่งเป็นปรปักษ์กับหมู่ประเทศอาหรับ โดยเลือกยืนข้างอิสราเอลอย่างไม่ลืมหูลืมตา และเกือบจะไม่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ชิดใกล้กับตะวันออกกลาง ยกเว้นซาอุดีอาระเบีย และต่อมาจอร์แดน การขับเคลื่อนในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางให้ประโยชน์แก่สหรัฐอเมริกาอย่างน้อย 2 ด้าน ด้านหนึ่ง เกื้อกูลให้สหรัฐอเมริกาสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอันดีงามกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ อีกด้านหนึ่ง หากประเทศเหล่านี้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ การก่อการร้ายอาจลดลงได้ รวมทั้งความจงเกลียดที่ชาวอาหรับมีต่อสหรัฐอเมริกาอาจลดลงด้วย

หากเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางบรรลุผล ภาคีสมาชิกในตะวันออกกลางย่อมได้รับประโยชน์โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจในตะวันออกกลาง หากไม่มีการส่งออกน้ำมัน มีลักษณะค่อนข้างปิดตัว ไม่เพียงแต่จะไม่ผู้มีการค้ากับประเทศในภูมิภาคอื่นเท่านั้น แม้การค้าภายในภูมิภาคตะวันออกกลางด้วยกันเอง ก็ยังมีอย่างจำกัดจำเขี่ยอีกด้วย กล่าวอย่างย่อก็คือ ตะวันออกกลางแยกตัวอยู่อย่างโดดเดี่ยวจากระบบทุนนิยมโลก การผลักดันให้ประเทศเหล่านี้เป็นภาคีองค์การการค้าโลก ช่วยให้การค้าทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคขยายตัว นอกจากนี้ การเป็นภาคีองค์การการค้าโลกยังมีผลเท่ากับการถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกอีกด้วย

ขบวนการประชาชนและนักวิชาการฝ่ายซ้ายมองการเคลื่อนไหวในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางด้วยความเคลือบแคลงใจ ข้อกังขาสำคัญก็คือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางอาจเป็นกลไกในการผนวกตะวันออกกลางให้เป็น 'อาณานิคมทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา' ในเมื่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคตะวันออกกลางไม่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การถูกบังคับให้เปิดตลาดทำให้ตะวันออกกลางกลายเป็นตลาดรองรับสินค้าจากประเทศมหาอำนาจ ในขณะที่เดียวกัน ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาสามารถหาประโยชน์จากอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและปิโตรเคมีในตะวันออกกลางได้ง่ายขึ้น

แต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางมิใช่เรื่องง่าย เพราะลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ครอบงำตะวันออกกลาง (ยกเว้นจอร์แดน) ประเทศส่วนใหญ่ล้วนมีกำแพงภาษีที่หนาทึบ การทูปกำแพงภาษีและการปฏิรูประบบเศรษฐกิจนั้นกินเวลา การกำหนดกรอบเวลา 10 ปี สำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางนั้นอาจสั้นเกินกว่าที่จะดำเนินการตามเป้าหมายได้ นอกจากนี้ เกือบทุกประเทศในตะวันออกกลางมีนโยบายคว่ำบาตรอิสราเอลทางเศรษฐกิจ ถ้าฟังแต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางก็เป็นเรื่องยากอยู่แล้ว การกำหนดให้อิสราเอลร่วมอยู่ในเขตการค้าเสรีนี้ยิ่งสร้างความยากเย็นแสนเข็ญมากขึ้น

ประเทศอาหรับในตะวันออกกลางมีความชอบธรรมที่จะตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของสหรัฐอเมริกาในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออก ในเมื่อสหรัฐอเมริกาเพิ่งเสร็จสิ้นการทำสงครามรุกรานอิรักเขตการค้าเสรีตะวันออกกลางเป็น 'ขนม' หรือ 'ยาพิษ'

ฤาสหรัฐอเมริกากำลังวางแผน 'การรุกรานทางเศรษฐกิจ' ทดแทนการรุกรานทางทหาร?